

مقاله پژوهشی - فصلنامه علمی رهیافت

سال هجدهم، شماره ۶۷، تابستان ۱۴۰۳
صفحه ۹۷ تا ۱۲۴

نقش تفکر حزبی شخصیت محور نخبگان حزبی بر کارآمدی احزاب سیاسی (مطالعه موردی حزب اعتماد ملی ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲)

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

نرگس آرین فر

استادیار و عضو هیئت علمی، گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

محمد جواد حق شناس

چکیده

تفکر و عمل نخبگان سیاسی خصوصاً در احزاب ایرانی را نباید صاحب نقش انحصاری و دارای اراده مطلق در تصمیمات و نه آنکه بی‌اختیار و مطلق تابع شرایط محیطی دانست، بلکه باید آنان را به‌عنوان عاملی در کنار دیگر متغیرهای تأثیرگذار سیستمی، محیطی، عملیاتی و روان‌شناختی بر فرایند تصمیم‌گیری و تدوین امر سیاسی در جهت کارآمدی حزب به شیوه مستقیم و غیرمستقیم همواره مؤثر دانست؛ به‌همین‌منظور پژوهش با طرح این پرسش که نقش تفکر حزبی شخصیت‌محور حاکم بر نخبگان تا چه میزان در کارآمدی احزاب سیاسی (حزب اعتماد ملی ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲) مؤثر بوده است؟ به نظر می‌رسد که نقش تفکر حزبی شخصیت‌محور نخبگان حزبی در دوره اول (۱۳۸۴_۱۳۸۸) با توجه به حضور مؤثر و فعال دبیرکل نشان از کارآمدی و اثرگذاری مستقیم و حضور حداکثری حزب دارد، اما در دوره دوم (۱۳۸۸_۱۳۹۲) به دلیل مسئله حصر دبیرکل با اثرگذاری غیرمستقیم مواجه بوده است؛ لذا موضوع از این جهت ضرورت و اهمیت می‌یابد که نخبگان با احاطه بر تخصص خود و با هر گرایش فکری شرایط محیطی بر آنان نیز بی‌تأثیر نیست و تصمیمات "من‌فردی‌نخبه" با منطق تصمیم‌گیری، عقلانیت و انتخاب در جهت تحقق اهداف (فرد_ محیط) ارتباط چندسویه دارد؛ به‌همین‌منظور پژوهش با در نظر گرفتن شیوه داده‌بنیاد به کدگذاری مؤلفه‌های کسب شده از داده‌های میدانی و به توسعه دانش در حیطه موضوع پرداخته و با توجه به حساسیت و سیال بودن موضوع، با گردآوری مجموعه اطلاعات ضروری، به توصیف، تجزیه، تحلیل و استنباط روابط داده‌های مزبور پرداخته و در پایان پیشنهاداتی را ارائه می‌دهد.

کلیدواژه: نخبگان، تصمیم‌گیری، محیط، حزب اعتماد ملی، کارآمدی.

این مقاله مستخرج از رساله دکتری خانم نرگس آرین فر می باشد.

* نویسنده مسئول: Mj.haghshenas@yahoo.com

تاریخ تایید: ۱۴۰۳/۴/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۲/۱۳

The Islamic Revolution Approach Quarterly

Vol. 18, No.67, Summer 2024, P 3-18

rahyaftjournal.ir

The role of personality-oriented party thinking of party elites on the efficiency of political parties (Case study of National Trust Party-Etemad meli- 1384-1392)

Narges Arian Far

Ph.D. student of Political Sociology, Department of Political Science, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran

Mohammad Javad Haghshenas

Assistant Professor and Faculty Member, Department of Political Science, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran

Abstract

Introduction

According to the definition provided by most theorists in the fields of sociology and political science, "a party is a political group whose goal is to achieve and gain power peacefully." The formation of political parties and movements in Iran has its roots in the Constitutional Revolution and has typically emerged within the frameworks of liberal, leftist, and religious movements. However, when examining the process of the formation and development of parties in Iran, it becomes evident that political parties have always had a specific definition and, consequently, their own frameworks and limitations based on the type of constitution of the country. This issue has led to a divergence between the understanding of political parties and the definition agreed upon by theorists, making it difficult to establish a theoretical relationship with that definition. In this context, the increasing influence of party personalities in Iran, particularly the personality-centric approach of an individual within a party, has complicated the functions of these parties and raised questions about the extent to which they can impact and be influenced. Thus, the research initially poses

* Corresponding Author: Mj.haghshenas@yahoo.com

How to Cite: Arian Far, N., Haghshenas, M. J.(2024). The role of personality-oriented party thinking of party elites on the efficiency of political parties (Case study of National Trust Party-Etemad meli- 1384-1392), *The Islamic Revolution Approach Quarterly*, 17(67), 3-18.

Received: 02/05/2024

Accepted: 06/07/2024

the central question: To what extent has the personality-centric party thinking among elite members influenced the effectiveness of parties, specifically the National Trust Party, from 2005 to 2013?

Theoretical Framework

The role of elites in political and party arenas is typically divided into two broad categories. In the first category, elites are considered the primary or perhaps the sole factor in party decision-making processes. In the second category, the political and party elites' roles are seen as minimal, being influenced by environmental factors and conditions. However, alongside these two theories, a third perspective emerges, viewing political and party elites not as possessing exclusive roles with absolute agency in decision-making nor as being entirely subject to environmental conditions. Instead, this perspective introduces them as factors alongside other influential elements in decision-making, policy-making, and governance processes.

Research Methodology

Given the focus of this study on "the role of personality-centric party thinking among elite party members on the effectiveness of the National Trust Party from 2005 to 2013," a foundational conceptualization theory has been applied. It is important to clarify that foundational conceptualization is inductively discovered through the precise collection and analysis of qualitative practical data. Therefore, since this form and framework of research does not begin with a theory, the first phase commences with the research background, allowing the collection of data to stabilize related theories. This section outlines the methods of conducting interviews and the process of analyzing the information through open, axial, and selective coding stages, accompanied by coding tables. Furthermore, the process of theorizing (foundational conceptualization) using the codes and the research narrative is explained, culminating in the presentation of the desired research model. Consequently, data collection methods were conducted through two approaches: first, documentary-archival and library methods; and second, field-based interviews with elite party members and political specialists in government administration and academia in the fields of sociology and political science. The research subject is observable due to its ongoing nature, and valuable works related to the research topic have been utilized. In other words, this research is a combination of qualitative methods and content analysis.

Research Findings

The findings were analyzed in two dimensions: structural organization and individual functioning of a party based on the data collected, leading to the extraction of categories and coding of data. Overall, the research concluded that Iranian parties, including the National Trust Party, often suffer from a common operational issue: the lack of attention to structural dynamics toward positive

centrism to mitigate the minimal effects of environmental, individual, systemic, psychological, and operational factors. In other words, despite the elite's effective verbal analysis in the discourse, they fail to consider any of the aforementioned aspects in practical and operational domains. In fact, the action model of the elites is more often based on traditional, emotional, and spontaneous (network-oriented) frameworks than being rational and based on acquired data necessary for building structures and identifying elites to strengthen the cadres for consolidation and continuity. Thus, Iranian parties, particularly the National Trust Party, face fundamental challenges regarding party phenomena and active elite actors. Therefore, it can be said that the rational action model, due to various social and political factors, has not been able to overcome the party environment and elite members. The traditional actions of party activists manifest in familialism, grandiosity, kin-centeredness, and emotional actions in specific ideological interpretations of religion or social doctrines. This self-centeredness hinders the consolidation and effective functioning of parties and other elites within the party. The reasons behind the failure to overcome structuralism, mechanisms for identifying elites, realism, strategic approaches, party mechanisms, programmatic commitments, and committed interpretations of religion and social doctrines—as indicators of the rational action model (requirements for party activity and consolidation)—stem from a departure from creating structural actions and mechanisms for identifying elites. This results in environmental, systemic, psychological, and operational factors having the most significant influence on the party and party elites, thereby destabilizing the party's consolidation. In the case of the National Trust Party, when Mehdi Karroubi lost the election and proceeded to establish the National Trust Party, becoming its secretary-general, he himself became a symbol of grandiosity and self-centeredness. However, Karroubi's post-election stance after the 2009 presidential elections and his support for the oppressed forces by the ruling system reflects a rational action model focused on his values and, naturally, the values of the active members of the National Trust Party. It can be inferred that the action model of the active members of the National Trust Party experiences confusion between tradition, emotion, and to some extent, rationality aimed at values. This confusion does not align well with the necessities for party activity and consolidation that demand a rational action model. Perhaps, if the party members' activities in recent years had not faced extensive limitations, a continuous action process among the activists of this party could have emerged, resulting in a better-formed rational action model among its members.

Conclusion

New approaches indicate that the role of political and party elites is crucial for separating public affairs from past methods and traditions, emphasizing the need for continuous review and analysis according to changing temporal and environmental conditions. This ensures that the groundwork for decision-

making based on appropriate and timely thoughts is established. Therefore, the role of party elites in modern society combines new norms, methods, goals, and attention to temporal and spatial conditions, transcending the traditional top-down communication patterns. In other words, the hierarchical roles of the past no longer meet contemporary decision-making needs, and the interaction and roles of party elites—especially their influence—have undergone transformation and change. Consequently, the intellectual and professional roles of political elites cannot be defined merely in relation to a top-down structure; they depend on linear definitions and connections with other entities. As a result, the activities of political and party elites are positioned within a broader and more complex framework, where the legitimacy of these elites arises from processes informed by the study of political science.

Keywords: Elites, Decision-Making, Environment, National Trust Party, Efficiency.

مقدمه

مطابق تعریفی که اکثریت نظریه‌پردازان در حوزه جامعه‌شناسی و علوم سیاسی در مورد حزب ارائه داده‌اند "حزب ۱ عبارت است از گروه‌های سیاسی که هدفشان رسیدن و کسب کردن قدرت به نحو مسالمت‌آمیز می‌باشد"، در این میان شکل‌گیری حزب و جریان‌های حزبی ایران ریشه در جنبش مشروطه دارد و اغلب در چارچوب جریان‌های لیبرال، چپ و مذهبی، ظاهر شده‌اند. لیکن زمانی که به روند شکل‌گیری و توسعه احزاب در ایران مراجعه می‌نماییم؛ متوجه شده که احزاب سیاسی همواره با توجه به نوع قانون اساسی کشور دارای تعریفی خاص و نیز در همان راستا دارای چارچوب‌ها و محدودیت‌های خاص خود بوده‌اند، لذا همین موضوع سبب شده که حزب و جریان‌های حزبی در کشور از تعریفی که غالب نظریه‌پردازان بر آن اجماع دارند دور شده و نمی‌تواند نسبت نظری با آن برقرار نماید، در این میان اثرگذاری بیش‌ازپیش شخصیت‌های حزبی در ایران و محور قرار گرفتن آنها خصوصاً شخصیت‌محوری یک فرد در حزب بر پیچیدگی کارکردها و اینکه تا چه میزان می‌توانند تأثیر و تأثر بگذارند، افزوده است، لذا پژوهش در آغاز این پرسش اصلی را طرح نمود که نقش تفکر حزبی شخصیت‌محور حاکم بر نخبگان تا چه میزان در کارآمدی احزاب (مطالعه: حزب اعتماد ملی سال ۸۴_۹۲) مؤثر بوده است؟ به نظر می‌رسد که نقش تفکر حزبی شخصیت‌محور نخبگان حزبی در دوره اول (۸۸-۸۴) با توجه به حضور فعال دبیرکل نشان از کارآمدی حداکثری حزب دارد، اما در دوره دوم (۹۲-۸۸) به دلیل حصر دبیرکل با کاهش کارآمدی حزب مواجه بوده است. لیکن از آنجایی که تجربه بجای مانده از فعالیت احزاب در دوران پیش‌و پس از انقلاب اسلامی نسبتی با ثبات بخشی نظام سیاسی و کارآمدی در راستای ایفای وظایف مورد انتظار ندارد؛ بنابراین به منظور ارتقا فعالیت‌های احزاب و بهره‌برداری در جهت تقویت حاکمیت کشور، بررسی و مذاقه در وضعیت کنونی احزاب سیاسی و آسیب‌شناسی نظام تحزب، خصوصاً در حوزه نقش تفکر حزبی شخصیت‌های محوری احزاب ضروری به نظر می‌رسد. این موضوع از آن جهت بیش‌ازپیش دارای اهمیت می‌شود که کشور ایران با یک واقعیت غیرقابل‌انکار روبرو است و آن اینکه در کشور یک نظام حزبی حکم‌فرما نیست و اثری از تأیید احزاب در نظام سیاسی دیده نمی‌شود و سازوکارهای مختلف سیاست در ایران در درون احزاب شکل نمی‌گیرند. نه فضای رقابت سیاسی در چارچوب احزاب دنبال می‌شود و نه

فرایندهای مختلف سیاسی همچون انتصابات، رشد و پرورش نخبگان، حتی نخبگان محوری احزاب نیز از بیرون حزب رهبری را به عهده دارند. به این موارد می‌توان موضوع نظارت بر نامزدها پس از انتخاب‌شدن و دیگر موارد مرتبط... را نیز افزود. لازم به ذکر است، اگرچه در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران فعالیت احزاب تصریح شده اما در ساختار سیاسی و در مکانیسم‌های سیاسی و انتخاباتی نقشی برای احزاب در نظر گرفته نشده است.

در حقیقت امر یکی دیگر از ضرورت‌های پژوهشی به این موضوع باز می‌گردد که نظام سیاسی در ایران در نقطه مقابل نظام حزبی بوده و نوعی نظام فردی با شخصیت‌محوری بر احزاب حاکم است که افراد در قالب گعده‌های سیاسی و حلقه‌های بسته رانتهی و نه احزاب سیاسی رشد می‌نمایند و مکانیسم‌های تعیین صلاحیت، برای تصدی مسئولیت‌های سیاسی، عمدتاً بر اساس میزان وفاداری و موقعیت در حلقه روابط شکل می‌گیرد. این حلقه‌های روابط و گعده‌ها عمدتاً در ساختارها و نهادهای وابسته به دولت و یا نهادهای برخوردار از بودجه عمومی شکل می‌گیرند و کارگزاران، سیاسیون و کنشگران عرصه سیاسی نیازی به شکل‌گیری احزاب واقعی و سایر گروه‌های جامعه مدنی نمی‌بینند؛ چراکه اساساً مجاری اکتساب قدرت را در شبکه‌های یادشده جستجو می‌نمایند، درحقیقت تفکرات شخصیت‌محور حاکم که ریشه در فردمحوری تاریخی، روحی و اخلاقی ایرانیان دارد، سبب می‌شود که میزان کارآمدی احزاب مورد تأثیر و تأثر قرار گیرد. بر همین اساس نیز اگر به تأسی از "موسکا" متفکر اجتماعی ایتالیایی نخبگان را به‌عنوان اشخاص و گروه‌هایی تعریف نموده که در نتیجه قدرتی که به دست می‌آورند، تصمیماتی که اخذ می‌کنند، ایده‌ها، احساسات و هیجاناتی که پدید می‌آورند در کنش‌های جامعه خود مؤثر واقع می‌شوند و کنش تاریخی را مجموع فعالیت‌های افراد جامعه بدانیم که امر به حرکت در آوردن، تشدید کردن، کند کردن و یا حتی ممانعت از تغییرات اجتماعی را در کل جامعه یا در بعضی از قسمت‌های آن بر عهده دارد؛ در همین راستا است که تاریخ اجتماعی عرصه تحولات و نمایشگر تغییرات و پویایی جوامع است و جامعه‌شناسان بر این عقیده‌اند مراحلی که پی‌درپی جوامع بشری پشت سر می‌گذارند، روندی تکاملی دارند. در این میان، نقشی که عناصر مختلف هر جامعه خصوصاً نخبگان ایفا می‌کنند، اهمیت بیشتری می‌یابد که قابل بررسی و پژوهش بیشتر است؛ چراکه نخبگان خصوصاً نخبگان حزبی، با هر گرایش فکری نه نقش انحصارگرایانه دارند و نه اینکه بدون اختیار عمل تابع شرایط محیط هستند، اما در ایران نیز بیشتر باتوجه به تجربه و تخصص خود از همان حلقه‌های روابط و گعده‌های سیاسی جهت رفع امور بهره می‌برند، (سیاست رفع موضوعات، با شیوه

ریش‌سفیدی)؛ گرچه در برخی موارد این توان ایجاد می‌شود که در کنار دیگر عوامل راهکارهای تأثیرگذار خود را در تدوین سیاست‌های عمومی جامعه (تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاری و مرحله عملیاتی) ارائه داده تا تحقق یابد، ولیکن عملاً حزب به یک فرد وابسته می‌شود که در زمان نبود وی حزب دچار افول می‌شود؛ لذا اهمیت این موضوع از آنجا ناشی می‌شود که کشور ایران به‌عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه بیش‌ازپیش در حوزه توسعه سیاسی نیازمند پژوهش بوده تا نقص‌های فعالیت‌های عملیاتی کاسته شود. ضرورت طرح چنین پژوهش‌هایی از این نکته نیز حاصل می‌شود که اصولاً مطالعات آسیب‌شناسانه نخست نقص‌ها را شناسایی نموده و سپس با تطبیق آن ضعف‌های اکتشافی در طول جمع‌آوری داده‌ها با راهکارهای ارائه شده در دیگر مطالعات و پژوهش‌های داخلی و خارجی بهترین پیشنهادات را در آن حوزه ارائه می‌دهند؛ بنابراین از این حیث غالباً در دسته‌بندی مطالعات پژوهشی رویکردهای آسیب‌شناسانه بیش‌ازپیش مورد وثوق و توجه نهادهای تصمیم‌گیرنده عملیاتی است. چراکه اتخاذ تصمیم با توجه به مبانی منطقی و اصولی در بخش مهمی از همه تصمیمات، مبتنی بر روش علمی است و پژوهشگران همواره سعی می‌نمایند که دانش، ایده و فکر خود را فارغ از هر نوع گرایش به حوزه‌هایی ارائه دهند که تصمیمات در آن حوزه‌ها دارای ساختار باشند، درحالی که در سطحی دیگر ممکن است، این موضوع مورد توجه باشد که فعالیت عملیاتی حل مشکل و اتخاذ تصمیم وقتی خاتمه می‌یابد که راه حل مورد رضایت حاصل گردد، در این حالت احتمال دارد تصمیم‌گیری از روی عقلانیت یا احساس، منطقی یا غیرمنطقی، صریح و روشن یا ضمنی^۱ و مفهومی^۲ باشد، در حقیقت ماهیت بعضی از امور خصوصاً موضوعات مرتبط با توسعه سیاسی یعنی نهادهای حزبی و مدنی در جامعه به نحوی است که کارگزار عملیاتی و یا نخبه فکری و عملیاتی را به دنبال خود می‌کشاند و فرد را مجبور به تصمیم‌گیری می‌نماید و اگر آن فرد این توان را نداشته باشد که در زمان تصمیمات لازم را بگیرد از گردونه کارآمدی و تأثیرگذاری حذف می‌شود؛ بنابراین به تعبیر دیگر اتخاذ تصمیمات به وقت در جامعه و سیستم سیاست‌گذاری رسمی آن به تجربه، فکر، خلاقیت، دانش، اطلاعات نیاز دارد که فرد نخبه با پذیرش مسئولیت و موقعیت‌شناسی می‌تواند آن را اجرایی و عملیاتی نماید.

Explicit.^۱

Tacit.^۲

بنابراین، اهمیت این پژوهش از آن جهت هست که دیگر جنبه‌های پرداخته نشده پژوهش‌های گذشته را دنبال می‌نماید و تلاش دارد در نهایت راهکارهایی را در افزایش میزان کارآمدی احزاب در جامعه ارائه دهد؛ البته خاصیت پژوهش این است که دنبال‌کننده پژوهش‌های گذشته باشد تا هر یک تکمیل‌کننده این پازل علمی باشد؛ چنانچه در آینده ادامه این پژوهش توسط دیگران انجام می‌پذیرد. چراکه موضوع پژوهش امر انسانی و تصمیم‌گیری رویدادهایی ایستا بوده؛ بلکه امری سیال هستند، به تعبیر دیگر در یک لحظه ثابت نبوده و حتی در لحظه اتفاق نمی‌افتد گرچه امری پیوسته متغیر و سیال هستند، ولی امری غیرخطی و چرخشی هستند، لذا از آنجایی که مهم‌ترین فرایند در هر سیستم عمومی جامعه آن هم در یک حزب فعال تصمیم‌گیری به زمان و مکان است، بنابراین تصمیمات "من‌فردی" با منطق تصمیم‌گیری و عقلانیت و انتخاب در جهت تحقق اهداف در جامعه ارتباط دوسویه دارد. بر همین اساس پژوهش تلاش دارد با توجه به حساسیت و سیال بودن موضوع، با گردآوری مجموعه اطلاعات ضروری، به توصیف، تجزیه، تحلیل و استنباط روابط داده‌های مزبور پرداخته تا میزان اثرگذاری متغیرها بر یکدیگر مورد سنجش قرار گیرد تا نخست نقش‌ها را سنجیده و آسیب‌شناسی نماید و در پایان راهکارهای عملی و پیشنهادات ارائه شود.

۲- مبانی نظری پژوهش

همواره نقش نخبگان در عرصه‌های سیاسی و حزبی، به دودسته کلان تقسیم می‌شود. در دسته نخست، نقش نخبگان عامل اصلی و شاید تنها عامل در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری حزبی قلمداد شده و در دسته دوم، نقش نخبگان سیاسی و حزبی در این فرایند بسیار ناچیز و تحت تأثیر عوامل و شرایط محیطی قلمداد گردیده است؛ لیکن در کنار دو نظریه فوق دیدگاه سومی مطرح است که نخبگان سیاسی و حزبی را نه صاحب نقش انحصاری و دارای اراده مطلق در تصمیم‌گیری و نه بی‌اختیار و تابع شرایط محیطی دانسته، بلکه آنان را به‌عنوان عاملی در کنار دیگر عوامل تأثیرگذار بر فرایند تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری معرفی می‌نماید. لیکن این دیدگاه به دو طریق مستقیم و غیرمستقیم، نخبگان را در فرایند تصمیم‌سازی مؤثر دانسته و بر این اعتقاد است که در مسیر مستقیم، نخبگان سیاسی و حزبی حاکم نظرات خود را از مجرای رسمی اعمال می‌نمایند؛ اما در روش غیرمستقیم آنها با فعالیت شخصی و غلبه فکری در جامعه نظراتشان را اعمال می‌کنند و این مسیر می‌تواند از طریق حوزه‌های مختلفی بروز و ظهور نماید؛ لیکن از آنجایی که تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی عملی نیست که در یک لحظه به وقوع بپیوندد و روندی غیرخطی و چرخشی دارد، بنابراین به

دانش، ایده، فکر خلاق، تجربه، شناخت، توانایی، تجزیه و تحلیل و موقعیت‌شناسی نیازمند است؛ بنابراین تحقیق حاضر تلاش دارد در نظریه نهایی خود با ترکیب عوامل فوق تبیین نماید که چهار عامل سیستمی، عملیاتی، محیطی_ فردی و در نهایت روان‌شناختی تأثیرات خود را دارد و اغلب چالش‌های نخبگان سیاسی و حزبی در مسیر سیاست‌گذاری در این مؤلفه‌ها قرار می‌گیرد. در حقیقت مفاهیم کلیدی شایستگی‌های نخبگان سیاسی و حزبی و موانعی که با آن در مسیر تصمیم‌گیری روبرو هستند در چارچوب این مؤلفه‌های کلان در نظریه تحقیق حاضر قرار می‌گیرد. لازم به اشاره است زمانی موفقیت در مسیر تصمیم‌سازی نخبگان سیاسی و حزبی حاصل می‌شود که در چرخه تحول و نوآوری شکل و قالب اصلی خود را یافته و تبدیل به یک سیستم در چارچوب مؤلفه‌های فوق شوند؛ در حقیقت کشورهای توسعه‌یافته مؤلفه‌های کلان مانند سیستمی، عملیاتی، محیط و نقش فرد و روان‌شناختی را تبدیل به یک سیستم نموده که با حداقل مشکلات در مسیر تصمیم‌گیری حرکت نمایند، لیکن چنانچه مشکلاتی شکل بگیرد، به دلیل سیستم‌سازی در امر تصمیم‌سازی، مشکلات به صورت سیستمی رفع می‌شود.

الف_ عوامل سیستمی اثرگذار بر نخبگان سیاسی و حزبی:

یک سیستم به وضوح متشکل از چیزی بیش از چارت بلندبالا از رأس به پایین هست؛ موجودیت آنها بر اساس منابع متعددی همچون داده‌های اعم علم و دانش، اطلاعات، انسانی، فردی، محیطی و... شکل می‌گیرد که بر عملکرد سیستم کاملاً تأثیرگذار بوده و بدون تأمین آنها هیچ سیستمی قادر به فعالیت و ادامه حیات نمی‌باشد؛ بنابراین مدیریت و رفع موانع و مشکلات بر عهده کارگزاران رأس هرم سیستم هست که دارای کارکردی حیاتی است؛ اما نکته اینجاست که گرچه این امور در گذشته صرفاً بر عهده رهبران بود ولیکن امروز بسیار تحت تأثیر مجموعه عواملی بیرون از یک سیستم هست که باید سیستم بر اساس برنامه‌ریزی داشته تا دچار خطا و مانع نشود (ملاحی ۱، ۲۰۱۱)؛ لذا بر همین اساس دقیقاً در همین نقطه نقش عامل انسانی و فرد نخبه به منزله یک منبع مهم و استراتژیک در راستای تصمیم‌سازی در جهت اهداف سیستم نمایان می‌شود؛ بنابراین در این قسمت فرم چرخشی خود را پیدا می‌نماید. در حقیقت نخبگان در گستره جهانی نقش روبه‌رشد وسیع، بهبود مستمر، کارآمدی، سود بخشی، انعطاف‌پذیری، انطباق‌پذیری، در یک سیستم ایفا می‌نمایند. چراکه در اساس و ابعاد عملیاتی نخبگان به دسته‌ای از اطلاعات به دید منبع نگریسته که این هدف را به طور مستقیم یا

غیرمستقیم پیگیری نمایند؛ بنابراین در اینجا تصمیم به عنوان یکی از خطرترین وظایف، نیازمند مقدمات و حمایت‌هایی است. این مقدمات و حمایت‌ها به وسیله داده‌ها و اطلاعات فراهم می‌شود تا در زمان لازم و در مکان موردنیاز تصمیم‌سازی شود. لیکن پس از جمع‌آوری اطلاعات، آنچه بر ارزش آنها می‌افزاید و مجموعه‌ای به نام دانش را می‌سازد، سازماندهی و دسته‌بندی اطلاعات است. چراکه دانش مخلوط سیالی از تجربیات، ارزش‌ها، اطلاعات موجود و نگرش‌های کارشناس نظام‌یافته است که چارچوبی برای ارزشیابی و بهره‌گیری از تجربیات و اطلاعات جدید به دست می‌دهد. درحقیقت دانش، به اطلاعات پردازش شده و جاسازی شده از جریان‌های عادی و مراحلی که قابلیت اقدام دارند و نیز دانش به‌دست‌آمده به وسیله سیستم، مراحل، تولیدات، قوانین و فرهنگ اطلاق می‌گردد.

ب_ عوامل محیطی _ فردی اثرگذار بر نخبگان سیاسی و حزبی:

هدف از تجزیه و تحلیل عوامل محیطی _ فردی، بررسی و شناخت عواملی است که به نوعی بر فعالیت سیستم، پاسخگویی و عمل سیستم تأثیر می‌گذارند. این عوامل با چند شیوه مرتبط می‌شود محیط و فرد داخل سیستم، محیط و افراد بیرون سیستم و در نهایت و محیط فرد پیرامون (حاشیه‌ای) سیستم دارای ارتباط می‌شود؛ در حقیقت کارگزاران یک سیستم در زمانی که تلاش دارند که موانع تصمیم‌سازی در حوزه سیاست‌گذاری برطرف نمایند باید دارای دانش، اطلاعات در جهت تجزیه و تحلیل کارآمد و مؤثر محیط و افراد نخبه سیستم داشته باشند؛ بنابراین این مؤلفه را این گونه می‌توان تفسیر نمود که سه سطح متفاوت را در بر می‌گیرد که عبارت‌اند از: محیط داخلی^۱، محیط عملیاتی^۲، محیط عمومی^۳ (که محیط عملیاتی و عمومی را محیط خارجی^۴ یا پیرامونی نیز می‌نامند) (حقیقی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۶۷).

محیط داخلی: محیط درونی عوامل و مؤلفه‌های داخل سیستم فرد نخبه را در بر می‌گیرد. ساختار و عملکرد آن در مقابل چالش‌ها و فرصت‌ها، چگونگی استراتژی‌های جهت را در بر می‌گیرد.

محیط خارجی: محیط خارجی شامل تمام عوامل خارج از مرز یک سیستم است که ممکن است بالقوه بر ساختار سیستم خصوصاً در حوزه تصمیم‌سازی اثرگذار باشند. براین اساس محیط

۱ Internal Environment

۲ Operating Environment

۳ General Environment

۴ External Environment

خارجی دو سطح را در بر می‌گیرد که شامل محیط و افراد در جامعه (عموم) و محیط و افراد عملیاتی است (مرتضوی، ۱۳۹۰: ۶).

محیط عملیاتی: محیط عملیاتی سطحی از محیط بیرون سیستم است که تأثیرات آنی و شدیدی بر مجموعه عملیات ها در حوزه تصمیم‌سازی و در نهایت تصمیم‌گیری نهایی دارد و شامل مؤلفه‌های خاص و صریح برای کارگزاران رأس سیستم می‌باشد. مؤلفه اصلی این سطح عبارت‌اند از: عوامل داخلی در جامعه، نقش فرد نخبه، عوامل خارجی کشورهای در حال توسعه و رقیب است که می‌توانند نخبگان شما را جذب نمایند.

محیط عمومی: محیط عمومی دربرگیرنده‌ی سطحی از محیط بیرونی یک سیستم است که شامل عواملی است که به نحوه‌ی کارایی عملیاتی کارگزاران رأس سیستم تأثیر بلندمدت می‌گذارد.

ج_ عوامل عملیاتی اثرگذار بر نخبگان سیاسی و حزبی

انگیزش در نخبگان در مسیر توسعه باید شرایط آن توسط کارگزاران فراهم شود، نحوه برنامه‌ریزی فعالیت‌ها توسط کارگزاران، نحوه کنترل و نظارت فعالیت‌ها و ارزشیابی عملکرد، تفویض اختیار، توجه و اهمیت به آموزش و... از جمله عوامل عملیاتی یک سیستم می‌باشد که در ذیل به اختصار نقش هر کدام را توضیح می‌دهیم.

نقش کارگزاران سیستم در ایجاد انگیزه نخبگان: انگیزه یکی از پر مطالعه‌ترین جنبه‌های مدیریت یک ساختار است. گستره‌ای از فرضیات برای کمک به توضیح آنچه که می‌تواند سبب انگیزش نخبگان در انجام کارهایشان و نوآوری در آنها شود، ارائه شده است. متأسفانه بیشتر این فرضیه‌ها با یکدیگر در تناقض هستند و اغلب در توضیح شایسته و کاملی از انگیزه به دست نمی‌دهند. (حیدری، ۱۳۹۰).

برنامه‌ریزی: از زمانی که بشر به فردای خود اندیشید، برای آینده هدف تعیین کرد و بدین ترتیب فرایند برنامه‌ریزی آغاز شد. برنامه‌ریزی گذر از یک گام به گام بعدی نیست، بلکه فرایندی خلاق نخبه‌پرور است و می‌تواند پیش از تصمیم‌گیری چندین مرتبه تغییر و بازبینی گردد. یعنی انتخاب اهداف درست و انتخاب مسیر، وسیله و روش درست برای تأمین هدف؛ در حقیقت برنامه‌ریزی ترسیم کلیتی از گذشته برای تصمیم‌گیری در زمان حال برای انجام اقدامی در آینده می‌باشد. برنامه‌ریزی سه شکل اساسی دارد: نخست، برنامه‌ریزی استراتژیک اهداف، خطوط کلی و رسالت سیستم را در بلندمدت تعیین می‌کند. دوم، برنامه‌ریزی تاکتیکی به مسائلی مربوط می‌شود که برای رسیدن به اهداف در سطوح میانی سیستم مطرح‌اند و دسته-

ای از فعالیت‌های مرتبط با اجرای یک استراتژی را به تصویر می‌کشد (خالصی، ۱۳۹۰). سوم، برنامه‌ریزی عملیاتی شامل فعالیت‌ها و گام‌های ویژه‌ای جهت رسیدن به اهداف تعیین شده می‌باشد. به عبارتی شامل اقدامات تفصیلی برای رسیدن به اهداف است.

کنترل و نظارت فعالیت‌ها و عملکرد نخبگان سیستم: نظارت و کنترل یکی از اجزای اصلی مدیریت ساختار محسوب می‌گردد، به طوری که بدون توجه به این جزء، سایر اجزاء مدیریت، مثل برنامه‌ریزی، سازماندهی و هدایت نیز ناقص بوده و تضمینی برای انجام درست آنها وجود ندارد. درحقیقت زمانی که یک برنامه تهیه شد و برای اجرای آن سازماندهی به عمل آمد و رهبری و هدایت آن مشخص شد، انتظار این است که هدف‌های برنامه تحقق پیدا کند و در اجرای برنامه، اطمینان وجود داشته باشد که روند حرکت دقیقاً به سوی اهداف تعیین شده می‌باشد. به تعبیر دیگر تعریفی که در مورد کنترل و نظارت کرده‌اند عبارت است از: «ارزیابی تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ها از زمان اجرای آنها و اقدامات لازم برای جلوگیری از انحراف عملیات نسبت به هدف‌های برنامه و تصحیح انحرافات احتمالی به وجود آمده» و همان‌طور که در این تعریف ملاحظه می‌گردد، ارزشیابی جزئی از نظارت و کنترل به حساب می‌آید (حفظی فرد و دیگران، ۱۳۸۸).

تفویض اختیار: موضوع «عدم تفویض اختیار» به‌عنوان مهم‌ترین عامل اتلاف وقت به‌ویژه برای عوامل عملیاتی سیستم اعم از کارگزاران و نخبگان عنوان گردیده است. پس در سیستم‌ها برای اینکه ما بتوانیم مدیریت زمان را در دست داشته باشیم باید به مسئله‌ی اختیار و تفویض آن توجه کافی داشته و بدانیم که چه زمانی باید آن را تفویض نماییم و موانع و محاسن تفویض آن را نیز بشناسیم؛ همچنین باید بدانیم که هر سیستمی در هر دوره‌ای به چه مقدار نیازمند تفویض اختیار است و این تفویض در آن دوره از عمر سیستم طبیعی و سودمند است یا باعث ضایع شدن سیستم می‌گردد؛ زیرا در هر دوره از عمر سیستم موانع و محرک‌هایی برای تفویض اختیار وجود دارد که این عوامل باعث طبیعی یا ضایع‌کننده بودن تفویض اختیار در این دوره‌ها می‌شود.

اهمیت آموزش عوامل عملیاتی سیستم: اهمیت آموزش به‌عنوان مؤثرترین راه همسازی با تغییرات در سیستم‌ها نام می‌برند و هر زمان که این جریان متوقف یا کند شود، اثرات ناخوشایندی بر عملکرد سیستمی خواهد داشت؛ بنابراین انجام فعالیت آموزشی در سیستم‌های امروزی امری اجتناب‌ناپذیر است. آموزش ضمن تسهیل تحقق اهداف از طریق بهبود عملکرد فردی و گروهی، ایجاد انعطاف‌پذیری از طریق شناخت منافع خود و سیستم، از منابع محدود

سیستم حداکثر بازدهی را کسب کنند که در این صورت عوامل عملیاتی سیستم به جای پرداختن به درگیری‌های روزمره به ترسیم چشم‌اندازها و برنامه‌های راهبردی سیستم بپردازند (خرم، ۱۳۸۸).

د_ عوامل روان‌شناختی اثرگذار بر نخبگان سیاسی و حزبی

امروزه در کنار سرمایه انسانی و اجتماعی، سرمایه روان‌شناختی را می‌توان به‌عنوان مزیت در کشورهای درحال توسعه در نظر گرفت و اکنون آنچه سیستم‌ها را از یکدیگر متمایز می‌سازد، سرمایه‌های فکری انسان است. از آنجا که سرمایه‌های روان‌شناختی سیستم بسیار گسترده‌اند، به بخشی از آنها اشاره می‌کنیم؛ تاب‌آوری، مثبت‌اندیشی، توانایی حل مسئله، مدیریت استرس و فشار روانی، مدیریت خشم، تفکر انتقادی، توانایی حل تعارض و توانایی کار تیمی و عملیاتی، انگیزش پیشرفت و آگاهی‌های اجتماعی... تمام این توانایی‌های روان‌شناختی نه تنها به فرد، بلکه به سیستم کمک می‌کند تا افرادی داشته باشند که از لحاظ بهداشت روانی در سطح خوبی باشند و بتوانند هم سو با اهداف ساختار فعالیت کنند. آنچه در مورد سرمایه روان‌شناختی سیستم نوید بخش است، آن است که در دو مرحله قابل بررسی است. مرحله اول زمان به کارگیری و عملیاتی نمودن فرد هست، در اینجا می‌توانیم افراد را از فیلتر روان‌شناختی عبور دهیم و مرحله بعد در زمان توانمندسازی نخبگان است که می‌توانیم آنها را برای این توانایی‌ها در یک مسیر صحیح و سالم قرار دهیم. اما نباید از خاطر دور سازیم که تنها باتکیه بر رویکردهای عمومی و سیستمی نمی‌توان افرادی نخبه و توانمند داشت. سیستمی که افراد را به صورت جزء مورد توجه قرار نمی‌دهد؛ مانند معماری است که برجی بلند بدون پی‌ریزی مناسب ساخته است. برجی که در هر لحظه امکان ریزش دارد (امیرآبادی، ۱۳۹۰). از سویی دیگر خودشیفتگی کارگزاران سیستم (نارسیسم) سبب افول سیستم‌ها و مدیریتشان می‌شود. عوامل عملیاتی سیستم خودشیفته قادر به درک واقعیات و پدیده‌ها آن‌طور که هستند، نمی‌باشند به همین دلیل نمی‌توانند اهداف سیستمی و عملیاتی را شناسایی کنند. در نتیجه عدم درک واقعی از پدیده‌های مختلف درون سیستمی و برون سیستمی و پی‌نبردن به نقاط ضعف و قوت و فرصت‌ها و تهدیدات، آنان قادر به تعیین اهداف واقعی و قابل دسترسی نخواهند بود و نمی‌توانند برای آینده سیستم هدف و برنامه خاصی داشته باشند. اهداف و آرزوهای این اشخاص آن قدر زیاد و درعین حال متضاد و مخالف یکدیگرند که رسیدن بدان‌ها عملاً محال است و همچنین یک نیرو و انگیزه قوی و الزامی برای رسیدن به آن اهداف تصویری و خیالی در آنان

وجود ندارد. نیروهایشان منشعب و پراکنده شده و هدف‌ها مبهم و غیرصریح هستند و در نتیجه یأس و درماندگی حاصل چنین حالتی خواهد بود. (قناتی، ۱۳۹۰).

۳_ ادبیات و پیشینه

در اغلب پژوهش‌ها به جهت کمک به تشریح موضوع تحقیق به بررسی پیشینه پژوهش‌های گذشته پرداخته، لیکن به دلیل وسعت علم و پژوهش نمی‌توان همه آن‌ها را بیان نمود؛ لذا با توجه به محدودیت، برخی از مهم‌ترین پژوهش‌های نگارش یافته به شکل مختصر ذکر شده است. گرچه مطالعات فراوانی در خارج و داخل کشور ایران از گذشته تاکنون در مورد سیاست و احزاب ایرانی منتشر شده است و بخشی از آنها ابعاد فرامرزی پیدا کرده است و برخی دیگر نیز مطالعه موردی ایران بوده است؛ اندیشمندانی همچون آرمسترانگ (۲۰۰۸) بر جنبه‌های همواره نموده مسیر تصمیمات نخبگان حزبی تأکید کرده‌اند و پس از آن، نان و همکاران (۲۰۰۹)، ایلز و همکاران (۲۰۰۹) و گاگن (۲۰۱۵) برای کارآمدی عملیاتی بیشتر در نخبگان در امر توسعه سیاسی و متغیرهای مرتبط آن را مدنظر قرار دادند. هاگز و راگ (۲۰۰۸) با مطالعات خود سعی در صدد بررسی جنبه‌های روانی و فردی نخبگان حزبی و سیاسی شدند و اخیراً جنبه‌های فردی و محیطی آن نیز در سایه توجه فیلیس و همکاران (۲۰۱۳) مورد توجه قرار گرفته است. به جهت بررسی نقش نخبگان توجه به تمام این رویکردها ضروری است و ترکیب مناسبی از این چهار رویکرد سبب اثربخشی بیشتر مدل نقش نخبگان سیاسی و حزبی خواهد بود؛ یا در نمونه‌های دیگر مطالعه فستینگ و همکاران در سال ۲۰۱۴ که روی احزاب و نخبگان تعدادی کشورهای در حال توسعه بررسی و پژوهش کردند، نشان می‌دهد بسیاری از این کشورها تلاش داشتند با برنامه‌ریزی سیستمی رویکرد گسترده‌تری نسبت به بهره‌گیری از احزاب و نخبگان سیاسی و حزبی داشته باشند تا در مسیر توسعه سیاسی آنان را یاری نماید؛ همچنین در نمونه دیگر نان و همکاران در سال ۲۰۰۹ پژوهشی را در کشورهای سنگاپور، هندوستان و چند کشور آسیای جنوب شرقی انجام دادند، در این تحقیق نتایج بر این پایه بود که هزینه‌های ازدست‌دادن نخبگان مسیر دولت‌ها در فرایند تصمیم‌گیری را بالا می‌برد و در نهایت یک فشار سیستمی و محیط بر ساختار دولت‌ها وارد می‌نماید؛ آنها در تحقیق خود اشاره داشتند که نخبگان حزبی و سیاسی فرایند توسعه سیاسی را دارای ارزش می‌نمایند؛ هاگز و پالم در سال ۲۰۰۷ مسئله توجه به نخبگان سیاسی و اجتماعی را در کشورهای توسعه یافته مانند آمریکا، آلمان، ژاپن و ایرلند بررسی نمودند. یافته‌ها نشان می‌دهد که موفقیت و در مسیر و فرایند توسعه سیاسی و بسترسازی جهت شناسایی و بهره‌گیری از نخبگان شامل: حمایت از

نخبگان، مشارکت نخبگان، مبادلات سیاسی و چگونگی یکپارچه‌سازی سیستمی در ساختار بر اساس قوانین مدون، داشتن دانش و داده‌ها و اطلاعات هست. همچنین در این زمینه محققان داخل کشور به‌عنوان نمونه، افجه و غفاری (۱۳۹۲) برنامه‌ریزی برای سیاسی و اجتماعی شدن نخبگان و نقش محیط را بسیار پررنگ می‌دانند. جهانگیری و مهر علی این عوامل را در چندین عامل اصلی محتوا و ماهیت، امنیت، مدیریت و سازماندهی، مشخص‌بودن هدف ساختار تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی، سطح انتظارات، انسجام ساختار و سیستم و... گروه‌بندی می‌نماید. میرباقری و همکاران با اذعان به اینکه نقش نخبگان حزبی، سیاسی و اجتماعی در سیستم حاکمیتی یک کشور پررنگ هست، نداشتن آزادی عمل نخبگان، استقلال فکری، فشار سیستمی، خویشاوندسالاری، عدم حمایت و... به‌عنوان ناکارآمدی احزاب و دولت‌ها در ایران ذکر می‌کنند. لذا در این خصوص از طریق پژوهش‌های داخلی و خارجی شناسایی شده است که در جدول (۱) به تفکیک ارائه شده است:

نخبگان و مسیر توسعه سیاسی و اجتماعی	پیشینه
ضعف در نگاه به جایگاه نخبگان	سرمدی (۱۳۶۹) - هاکیو (۱۹۹۷)
خویشاوندگرایی سیستمی و فردی	کاتوزیان (۱۳۸۴) هدی (۲۰۰۱) زیبا کلام (۱۳۹۳) اشرفی (۱۳۹۵)
تقلیدگرایی	فقیهی و دانایی فرد (۱۳۸۵)
ذهن‌گرایی	سیف‌زاده (۱۳۶۸)
واقعیت‌گرایی	سرمدی (۱۳۶۹) نقیب‌زاده (۱۳۸۸) زارعی (۱۳۹۳)
عمل‌زدگی سیستمی، محیطی، فردی، روانی	عظیمی (۱۳۷۱) هدی (۲۰۰۱)
محافظه‌کاری	طباطبایی (۱۳۷۲) کاتوزیان (۱۳۸۴)
بی‌اعتمادی	قوام (۱۳۸۴) هاکیو (۱۹۹۷)
عدم شایسته‌سالاری	الوانی (۱۳۸۱) سریع‌القلم (۱۳۸۶) زیبا کلام (۱۳۹۰)
فردگرایی	سریع‌القلم (۱۳۸۶) هافستد (۲۰۰۵)

جدول ۱: خلاصه‌ای از پیشینه پژوهش

۴- روش شناسی پژوهش

باتوجه به موضوع پژوهش که "نقش تفکر حزبی شخصیت‌محور حاکم بر نخبگان حزبی بر میزان کارآمدی حزب اعتماد ملی ۸۴ تا ۹۲" مدنظر قرار داده و نظریه مفهوم‌سازی بنیادی را به کار برده است؛ ابتدا باید توضیح داد که مفهوم سازی بنیادی به طور استقرائی با جمع‌آوری دقیق و تحلیل داده‌های عملی کیفی کشف می‌شود. لذا از آنجایی که این شکل و چارچوب از پژوهش‌ها با نظریه آغاز نمی‌شود، بنابراین فاز نخست با زمینه مطالعاتی آغاز شده، چراکه گردآوری داده‌ها به نظریه‌های مرتبط اجازه می‌دهد تا از این زمینه پایدار شوند. درحقیقت این بخش ضمن بیان چگونگی انجام مصاحبه‌ها، فرآیند تجزیه و تحلیل اطلاعات را در قالب

مراحل کدگذاری باز و محوری و کدگذاری انتخابی همراه با جداول کدگذاری مورد مذاقه قرار می‌دهد و در ادامه چگونگی نظریه پردازی (مفهوم سازی بنیادی) با استفاده از کدگذاری‌ها و روایت تحقیق توضیح داده و در انتها الگوی مطلوب تحقیق ارائه می‌شود. بنابراین جمع آوری اطلاعات نیز به روش نخست: اسنادی_آرشیوی، کتابخانه‌ای و دوم: میدانی_مصاحبه با نخبگان و متخصصان حزبی، سیاسی در اداره کشور و دانشگاهی در حوزه جامعه‌شناسی و سیاست انجام یافته است. همچنین موضوع پژوهش به دلیل در جریان بودن قابل مشاهده بوده و سعی شده آثار با ارزشی که در رابطه با موضوع پژوهش هستند مورد استفاده و بهره برداری قراردهد. به تعبیر دیگر تحقیق حاضر تلفیقی از روش کیفی و روش تحلیل محتوا می‌باشد. در این پژوهش با توجه به آنکه داده‌ها به دو صورت کسب شده است در مرحله نخست از نوع کیفی بوده که با استفاده از الگوی نظری به سراغ متن رفته، سپس با استفاده از روش تحلیل محتوا اقدام به جمع آوری داده‌ها شده است که شامل متون مطبوعات و متن مصاحبه‌ها می‌باشند در پایان نیز داده‌های بدست آمده که محتوای پیام‌ها می‌باشند، در مرحله دوم در جهت غنی شدن تحقیق مصاحبه‌های مکتوب نیز با کنشگران فعال در احزاب که دارای مشاغل و سمت‌های مختلف بود به شرط محرمانه بودن نام آنها با ارسال فرم پرسش‌ها برای آنان از طریق درگاه‌های الکترونیکی صورت پذیرفت که سپس با ترکیب داده‌های تحلیل شده در مرحله نخست با مرحله دوم در چارچوب مقوله‌های معین، تحلیل شدند.

داده‌های کسب شده

توضیح: داده‌ها از نوع اسنادی هستند که به واسطه متون و سخنان شفاهی به دست آمده‌اند. این نوع داده‌ها، عمدتاً داده‌های کیفی هستند که در سطح مشاهدات فردی گزارش شده‌اند، به عبارتی داده‌های اسنادی در این پژوهش شرح و توصیف عمل کنشگران نخبه سیاسی می‌باشد که به طرح دیدگاه‌های خود در قالب مقالات و متون، در مطبوعات خاص و گفتگوی مستقیم پیرامون مسائل و موضوعاتی خاص با توجه به پایگاه حزبی و جناحی خود پرداخته‌اند، پس اطلاعات از نوع دسته اول می‌باشند. روش گردآوری اطلاعات هم به دو طریق می‌باشد؛ یکی، مراجعه به آرای طرح شده در سر مقالات، مطبوعات و همچنین وبگاه اطلاع‌رسانی وابسته به ارگان‌های رسمی احزاب و سازمان‌های سیاسی که مورد هدف این پژوهش‌اند، دوم مصاحبه با افراد برجسته این احزاب و سازمان‌ها که در پست‌های مدیریتی مختلف امروز فعال هستند. همچنین لازم به توضیح که در رویکردهای پژوهشی در حوزه علوم انسانی خصوصاً نظریات جدید تأکید اصلی بر این مفهوم است که پایدار بودن و برقراری و استمرار سیاست و احزاب و

رویکردهای حزبی در مدت‌زمان طولانی نیازمند دیدی مسئله‌گرا و پیشگیرانه بوده تا بدین‌وسیله بتوان علل و عواملی را که با عملکرد نامطلوب خود پایداری و استمرار احزاب و عملکرد تصمیم‌گیری و فکر نخبگان را با چالش و ناپایداری مواجه می‌سازد در ابتدا شناسایی شده و در وهله بعد با تدوین برنامه‌ها و اتخاذ راهبردهای کاربردی و عملیاتی برطرف گردند. بر همین اساس پژوهش با توجه به رویکرد جامع در حوزه سیاسی، تصمیم‌سازی، فکری، عملکرد نخبگان درون‌حزبی و... و با سنجش و ارزیابی عوامل تأثیرگذار بر میزان کارکرد و کارآمدی احزاب خصوصاً احزاب ایرانی بعد از انقلاب اسلامی ایران (مورد مطالعاتی حزب اعتماد ملی)، تلاش دارد که به شکل کارآمد و با تأکید بر روش توصیفی و تحلیل ثانویه داده‌های کسب شده به بررسی موضوع بپردازد؛ بر همین اساس تلاش می‌شود مصاحبه‌ها به حالت نیمه‌ساختاریافته و به شرط محرمانه بودن نام مصاحبه‌کنندگان به جهت کاهش محدودیت پی گرفته شود؛ در حقیقت روشی که برای تعیین، تحلیل و بیان الگوهای درونی داده‌ها بوده و شامل مراحل تلخیص داده‌ها؛ خلاصه کردن عبارت‌ها، دسته‌بندی آنها و تحلیل می‌باشد؛ بر همین اساس فرایند تحلیل خود شامل مراحل آماده‌سازی داده‌ها و مکتوب نمودن گزاره‌های کلامی، کدگذاری باز و محوری و حصول معانی و مفاهیم می‌باشد؛ لیکن قبل از آغاز تحلیل، داده‌های مصاحبه‌ها به صورت مکتوب در می‌آیند و سپس جدول‌هایی تهیه می‌شود و گزاره‌های کلامی هر مصاحبه‌شونده در آنها وارد می‌گردد. لیکن در کل فرایند پژوهش تلاش می‌شود از هرگونه جانب‌داری خودداری نموده و همچنین داده‌های دارای جهت‌گیری که از طریق مصاحبه جمع‌آوری می‌شود را مجموع داده‌ها خارج نموده تا پژوهش استنادارهای تحقیقات علمی را داشته باشد. لازم به ذکر است متخصصان و صاحب‌نظران افرادی در عرصه‌های نخبگان و متخصصان حزبی، سیاسی در اداره کشور و دانشگاهی در حوزه جامعه‌شناسی و سیاست در سطح کشوری می‌باشند. همچنین با توجه به این مسئله پژوهش تلاش دارد که در تحلیل خود در مورد آینده‌پژوهی این پژوهش متغیرهای آن را مدنظر قرار دهد؛ لذا زمانی که حلقه‌های علت و معمولی زیادی نیز درست شده باشند، می‌توان با استفاده از الگوهای، راهی برای حل مسئله یافت. تنها پیش شرط آن است که حوزه مورد مطالعه به طور موقت پیچیده شده باشد و نه آنکه ذاتاً پیچیده باشد، چرا که یک موضوع ذاتاً پیچیده، نمی‌تواند پیش‌بینی‌پذیر باشد. چنین موضوعی هر لحظه می‌تواند به یک جهت حرکت کند و فقط از طریق برخی قسمت‌های شفاف‌تر آن شاید بتوان چیزی درباره آینده آن گفت، این در حالی است که در مورد موضوع‌هایی که به طور موقت پیچیده شده‌اند، در بدترین شرایط نیز همچنان برخی

الگوهای ثابت و تداوم یافته وجود دارند که با شناسایی آنها می‌توان تا حدی دریافت که موضوع در پژوهش به کدام سو در حال حرکت است (دانایی فرد، ۱۳۸۴)؛ در این حالت، چشم‌انداز آینده این موضوع حداقل در کوتاه مدت، پیش‌بینی پذیر است؛ همچنین در ادامه لازم به اشاره هست در نتایج اولیه با تقسیم دو متغیر نخبگان حزب (تصمیم فکری و عمل) و متغیر کارکرد و کارآمدی حزب سیاسی در الگوی اولیه هریک چهار مؤلفه تأثیرگذار مشاهده می‌شود؛ در متغیر نخبگان حزبی (تصمیم و عمل): ۱. نحوه تفکر و اندیشه نخبگان حزبی؛ ۲. تصمیمات فرد نخبه در حزب و پیامدهای آن؛ ۳. ضعف‌های نخبه حزبی در نظر و عمل؛ ۴. عملکرد نهایی فرد نخبه حزبی در اتخاذ تصمیم‌های عملیاتی مهم؛ و در متغیر کارکرد و کارآمدی حزب سیاسی: ۱. استمرار و پایداری تشکیلاتی؛ ۲. وسعت تشکیلاتی همراه با استمرار و کادرسازی در جهت آینده؛ ۳. اراده به جهت کسب قدرت و نه به اعمال نفوذ؛ ۴. ارتقا حمایت عمومی و گسترش سرمایه اجتماعی و افزایش مشروعیت حزب. لیکن در همین زمینه پژوهش تلاش دارد که راهکارهایی را ارائه دهد که بدون شک در ارتقای عملکرد احزاب و تحقق واقعی یک حزب را مؤثر بوده و به‌عنوان عاملی مورد توجه قرار گیرد؛ لذا در نمونه‌های انتخابی جهت مصاحبه این تخصص‌ها در چارچوب متغیرهای پژوهش مورد توجه قرار گرفته است. همچنین با توجه به اینکه رویکرد پدیدارشناسانه، پژوهشگر پس از انجام هر مصاحبه پیاده‌سازی آن، اقدام به استخراج مفاهیم اصلی و خوشه‌های مفهومی موجود در آن مصاحبه کرده و سپس آن را به یک توصیف متنی و ساختاری که مبتنی بر نظرات و تجربه‌های مشارکت‌کنندگان پژوهش بوده، تبدیل کرده است. البته در تمامی مراحل تحلیل مصاحبه‌های پژوهش، اعتبار یافته‌ها، مورد تأکید بوده است. این چارچوب همچون دریچه‌ای است که پژوهشگر از آن منظر، به پدیده مورد بررسی (نقش تفکر حزبی شخصیت‌محور حاکم بر نخبگان حزبی بر میزان کارآمدی حزب اعتماد ملی ۸۴ تا ۹۲) نگریسته است. در همین راستا لازم به شرح است که انتخاب از میان خبرگان و صاحب‌نظران حوزه نظری پژوهش بوده است؛ درحقیقت انتخاب نمونه از جامعه مورد نظر به صورت هدفمند بوده و سعی شده است مشارکت‌کنندگان پژوهش از افرادی انتخاب شوند که اطلاعات جامعی در زمینه نخبگان و متخصصان حزبی، سیاسی در اداره کشور و متخصصان دانشگاهی در حوزه جامعه‌شناسی و سیاست خصوصاً در مورد حزب اعتماد ملی در اختیار داشته باشند و داده‌های معتبری را در این زمینه در اختیار پژوهشگر قرار دهند؛ تا زمانی فرایند مصاحبه با مشارکت‌کنندگان (نمونه-گیری) ادامه یافت که اطلاعات گردآوری شده به مرحله اشباع رسید. اشباع نظری به مرحله‌ای

گفته می‌شود که اطلاعات گردآوری شده به مرحله تکرار می‌رسند و مقوله‌ها به اندازه کافی انسجام می‌یابند؛ بنابراین نمونه این پژوهش از اعضا و نخبگان مراکز سیاسی، نخبگان و متخصصان حزبی، سیاسی در اداره کشور و دانشگاهی در حوزه جامعه‌شناسی و سیاست و خبرگان این حوزه می‌باشند. لازم به ذکر است که با توجه به ماهیت این پژوهش که رویکرد کیفی را برای شناخت عمیق پدیده مورد بررسی نقش، میزان و وزن کارکردی حزب و کارآمدی احزاب با توجه به نخبه محوری (مطالعه موردی حزب اعتماد ملی) و کشور ایران مدنظر قرار داده است، لیکن هدف از معرفی جامعه پژوهش در این بخش، مشخص شدن گروه‌های مورد توجه پژوهشگر، به منظور انتخاب مشارکت‌کنندگان پژوهش که به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند بوده است و نه تعمیم یافته‌های پژوهش به جامع آماری

۵_ یافته‌های پژوهش

۵_۱_ حزب اعتماد ملی

حزب اعتماد ملی یکی از احزاب اصلاح‌طلب فعال در جمهوری اسلامی ایران است. این حزب توسط مهدی کروبی پس از شکست وی در انتخابات ریاست جمهوری ایران در سال ۱۳۸۴ و کناره‌گیری او از دبیرکلی مجمع روحانیون مبارز تأسیس شد. به گفته مهدی کروبی، مسأله و حواشی در انتخابات ریاست جمهوری ایران سال ۱۳۸۴ زمینه‌ای در جهت حذف وی شد بنابراین حزب اعتماد ملی با دبیرکلی وی فعالیتش را آغاز نمود؛ لیکن پس از برگزاری انتخابات سال ۱۳۸۸ و پیش آمدن مسأله حصر مهدی کروبی، رسول منتجب‌نیا به عنوان قائم مقام وی، مسئولیت اداره حزب را بر عهده گرفت؛ اما پس از برگزاری کنگره فراگیر حزب در ششم مهر سال ۱۳۹۷ و انتخابات شورای مرکزی جدید، الیاس حضرتی به عنوان قائم مقام جدید دبیرکل انتخاب شد.

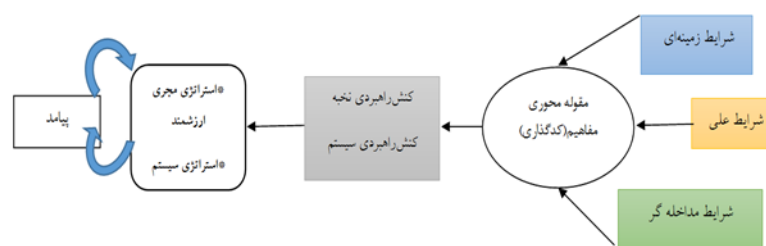
یافته‌ها در دو بُعد ساختارسازی یا فردی عمل نمودن یک حزب بر اساس داده‌هایی که کسب شده به استخراج مقوله‌ها و کدگذاری داده‌های پرداخته یافته‌های کلی تحقیق به این نتیجه رسیده است که احزاب ایرانی و حزب اعتماد ملی نیز اغلب از یک موضوع عملیاتی رنج می‌برند آن عدم توجه به ساختار سازی در جهت حرکت به سمت مثبت محوری به جهت رفع کمترین اثر عوامل محیطی_فردی، سیستمی، روان‌شناختی و عملیاتی است؛ به تعبیر دیگر به‌رغم اینکه نخبگان فضا در کنش گفتاری خوب تحلیل می‌نمایند ولیکن در بُعد عملی و عملیاتی نیز هیچ یک از موارد فوق را در نظر نمی‌گیرند؛ در حقیقت الگوی کنش نخبگان بیش آنکه بر پایه عقلانی و بر اساس داده کسب شده فوق باشد که لازمه ساختارسازی و

شناسایی نخبگان به جهت تقویت کادر در مسیر تحکیم و تداوم باشد؛ در احزاب ایرانی خصوصاً حزب اعتماد ملی، مقطعی، احساسی و سنتی (هیئتی و گعده‌ای) بوده است؛ بنابراین از نظر پدیده حزب و کنشگران نخبه فعال در آن دچار چالش‌های اساسی هستند؛ بنابراین به تعبیری الگوی کنش عقلانی بنا به دلایل و عوامل گوناگون مختلف اجتماعی، سیاسی توان غلبه بر فضای حزبی و نخبگان حزبی را نداشته است؛ کنش سنتی فعالان حزبی به شکل گرایش‌های خویشاوندسالاری، بزرگ‌گرایی، فامیل‌محوری و کنش احساسی به شکل قرائت‌های خاص ایدئولوژیک از مذهب یا مکاتب اجتماعی، خودمحوری مانع از تحکیم و فعالیت مناسب احزاب و دیگر نخبگان درون حزب شده است؛ چرایی عدم غلبه ساختارگرایی، مکانیزم شناسایی نخبگان، واقع‌گرایی، رویکرد استراتژیک، سازوکار حزبی، برنامه‌محوری و تعهدات ملی‌گرایانه و قرائت‌های متعهدانه از مذهب و مکاتب اجتماعی، به‌عنوان شاخص‌های الگوی کنش عقلانی (ملزومات فعالیت و تحکیم احزاب) بر فضای حزبی به دلیل دورشدن از ایجاد کنش ساختاری و ساخت مکانیزم شناسایی نخبگان است که سبب می‌شود عوامل فردی محیطی، سیستمی، روان‌شناختی و عملیاتی بیشترین اثرگذاری را بر حزب و نخبگان حزبی بگذارد و تحکیم حزب را دچار تزلزل نماید؛ در مورد حزب اعتماد ملی زمانی که مهدی کروبی در انتخابات شکست خورد و اقدام به تشکیل حزب اعتماد ملی و سپس دبیرکل حزب شد، خود، نمادی از بزرگ‌گرایی و خودمحوری بدل شد؛ البته، موضع‌گیری کروبی بعد از انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۸۸ و حمایت از نیروهای مخالف نشان از الگوی کنش معطوف به ارزش او و طبعاً فعالان حزب اعتماد ملی دارد. قابل‌استنباط است که؛ الگوی کنش فعالان حزب اعتماد ملی میان سنت، احساس و تا حدودی عقلانیت معطوف به ارزش و اخیراً عقلانیت معطوف به هدف دچار سردرگمی است و از این نظر با ملزومات فعالیت و تحکیم احزاب که الگوی کنش عقلانی را می‌طلبد چندان سازگاری ندارد. شاید اگر فعالیت اعضای این حزب در سال‌های اخیر با محدودیت‌های گسترده‌ای مواجه نمی‌شد، فرایند پیوستگی کنش، میان فعالان این حزب به وجود می‌آمد و الگوی کنش عقلانی در میان فعالان آن بهتر شکل می‌گرفت.

بنابراین، ایجاد ارتباط میان مقوله‌های مختلف شناسایی و کدگذاری میان آنها هدفی است که پژوهش مفهوم‌سازی بنیادی دنبال می‌نماید و این تئوری دارای سه رکن اصلی مفاهیم^۱،

۱. Concept

مقوله‌ها ۱ و قضیه‌ها ۲ است. ارائه یک الگوی بنیادی واحد اصلی تحلیل نهایی است؛ در این راهبرد، ابتدا سؤالات پژوهش مطرح شد و سپس، داده‌های اطلاعاتی گردآوری و تحلیل شده و داده‌ها در قالب جدول‌هایی سیر تکاملی خود را طی نمودند. بنابراین ابتدا نکات کلیدی داده‌ها احصاء و برای هر نکته یک کد ۳ معین شده، سپس با مقایسه کدها، چند کد که اشاره به جنبه مشترک پدیده دارند عنوان یک "مفهوم" به خود گرفتند.

بحث و نتیجه‌گیری

توسعه سیاسی و تحزب در ایران بیش از آنکه از سوی حاکمیت مورد تهدید و سرکوب قرار گیرند، در فرایند درون‌سازمانی و کنش متقابل فعالان سیاسی دستخوش فرسودگی و اختلال و فروپاشی می‌شوند. در اوایل انقلاب انشعاب و اختلاف در بدنه احزاب مارکسیستی و چپ بازار داغی داشت و خام‌اندیشی و ظرفیت کم آنان به تشکل‌های نو ظهوری دامن می‌زد؛ در تجربه چهار دهه جمهوری اسلامی هم منادیان تحزب دینی و لیبرال و... تفاوت معناداری در روش و منش از رفقای چپی نگرفتند و هر حزب و دسته‌ای به طرفه‌العینی و به هر دلیل و بهانه‌ای اختلاف و سر ناسازگاری آغاز نمودند؛ اکنون به نظر می‌آید مشکل تعارض درونی احزاب ریشه در ساختار ذهن جمعی و منش کنشگران در مسیر هژمونی‌طلبی فردی و بانندی نهفته است. در واقع فعال سیاسی برای سلطه‌جویی بر دیگر رقبا بیش از آنکه کار جمعی آموخته باشد و آن را در چارچوب منشی و روشی خود رعایت کند، به مدل‌های باند سالارانه و یارگیری متوسل می‌شود. درحالی‌که جوهره کار سیاسی خرد جمعی و باورداشتن گروه در هر تصمیم‌سازی و... و نخبه‌پروری است. پس

۱. Categories

۲. Proposition

۳. Code

اگر بنا تفسیر و مطالب ذکر شده طی شده مشکل احزاب از خودشان است و بنا بر فقر مدارا و هژمونی ایدئولوژیک و قومی و منفعتی و... رقم می‌خورد، پس راه‌حل این مسئله هم در درون خودشان یافت. جابه‌جاشدن و فروغلتیدن از فعالیت گروهی شفاف به باند سالاری زیر سقف مرید و مرادی و... یکی از آسیب‌های اصلی در اکثر احزاب ایرانی است که کمتر پژوهشگر اجتماعی به آن توجه کرده است. در واقع اکثر رهبران و نخبگان حزبی و سیاسی خواسته و ناخواسته در میدان بازی و نقش‌آفرینی می‌کنند، بدون آنکه به رسوایی سرشت و پیامدهای نامبارک سرنوشت آن یعنی امتناع توسعه سیاست و احزاب بیندیشند. در این زمانه بلند چهل ساله هرچند قدرت‌طلبان سنگ‌های زیادی بر سر راه نخبگان توسعه در انداختند؛ اما بی‌پرده و فارغ از خودفریبی کارنامه ما بیش از آنکه از جنایت آنان سیاه باشد از خودشیفتگی و کم‌ظرفیت‌های فردی و... ضربه خورده است. ناگفته پیداست که همان‌طور که شرایط و جایگاه کنونی کشور محصول عملکرد رهبران و تصمیم‌سازان عمده کشور است، وضعیت نابسامان حزب و سیاست‌ورزی شرافتمندانه به‌پای تمام رهبران کنونی نوشته می‌شود.

در حقیقت باید ذکر نمود که در شرایط کنونی که رقابتی جهانی میان کشورهای جهان چه در بُعد منطقه‌ای و بین‌المللی آن بر سر به کار گرفتن بهترین و کارآمدترین افراد یا همان نخبگان سیاسی و حزبی و... هست و همچنین به دلیل تغییر دموگرافی نیروی فکری و حرکت به سمت روندهای دانش‌محوری که امروزه عملکردی مؤثر محسوب می‌شود؛ لذا بررسی و آسیب‌شناسی این موضوع دارای اهمیت می‌شود و در مجموع چند راهبرد اهمیتی مضاعف پیدا می‌کنند که هر کدام دارای روش‌های مشخص به خود هستند که در صورت به کارگیری یا ادغام هم‌زمان در سیستم نقش کلان آنها مشخص خواهد شد؛ لذا بُعد اول، راهبردهای رشد و توسعه^۱ می‌شود. این راهبردهای طولانی‌مدت به منظور جذب نمودن، توسعه و رشد، ارتباط‌دادن و در نهایت به کارگیری افراد نخبه طراحی شده‌اند؛ بعد دوم، مربوط به جذب و نگهداری نخبگان^۲ است؛ در این بُعد، توانایی‌های لازم بر اساس نیازهای کشور تعیین می‌شوند و افراد با چنین توانایی شناسایی، جذب و حمایت شده و به ایفای نقش می‌پردازند؛ بُعد سوم، انگیزه و توانمندسازی^۳ است؛ در این بُعد توانایی‌ها و استعدادها فرد نخبه بر اساس نیازهای توسعه کشور رشد داده می‌شوند^۴ و از طرف دیگر نیازهای فردی افراد نخبه مانند انگیزه، توسعه فردی و رضایت نیز تأمین می‌شوند. بُعد

- 1 . Develop Strategy
- 2 . Attract & Retain
- 3 . Motivation & Development
- 4 . Talent Nurturing

چهارم، بعد به کارگیری و مدیریت^۱ است؛ نخبگان بر اساس توانایی‌ها و استعدادهای تخصصی‌شان در نقش‌های متناسب به کار گرفته می‌شوند؛ بعد پنجم، به ارتباط‌دادن و توانمند نمودن نخبگان و ایجاد شبکه‌های نخبگان (اعم از ملی و محلی) می‌پردازد؛ در این بُعد افراد با توانایی‌ها و استعدادهای مرتبط، با یکدیگر متصل می‌شوند و به همکاری و تبادل دانش مشغول می‌شوند، این ارتباط می‌تواند حتی به صورت مجازی باشد، اما نقش عمده‌ای در افزایش سرمایه اجتماعی و پیشبرد اهداف توسعه ایفا می‌نماید؛ سرانجام آخرین بُعد، به تغییر و پایداری می‌پردازد. در این بُعد هدف دستیابی به تغییر شفاف، قابل‌اندازه‌گیری و پایدار در فرایند توسعه هم‌زمان با تداوم رفع نواقص به شکل دوره‌ای هست. بر همین اساس نقش نخبگان در دو میدان عمل تصمیم‌سازی قابل ترسیم هست که در جدول زیر به آن اشاره شده است.

بر اساس داده‌های مفهوم‌سازی شده، مشاهده می‌شود که نقطه تمرکز مدل نخبگان با ویژگی‌های ذکر شده در مورد آنان در مقوله نخست می‌باشد؛ بنابراین اولین گام در فرایند فکر و اندیشه نخبگان در احزاب سیاسی است، اما گام دوم زمینه‌های تقویت ایفای نقش فکر و اندیشه نخبگان که در راستای افزایش نقش آنان در تصمیم‌سازی طرح گردید که عنصر هدف در این گام زمینه عمل و ایفای نقش نخبگان سیاسی و حزبی در تصمیم‌سازی متناسب با نیازهای جامعه است. در گام سوم و نهای عملکرد اندیشه نخبگان در تصمیم‌سازی در فاز اجرایی و عملیاتی است که در این گام سه مفهوم محوری بیشتر باید مورد توجه قرار گیرند عوامل سیاسی و سیاستی؛ دوم عدم رابطه میان بخش نظری و اجرایی؛ سوم رویکرد ابزاری به نخبگان حزبی و سیاسی است که می‌تواند بر فکر و اندیشه نخبگان اثرات مستقیم بر جای بگذارد.

بنابراین، رویکردهای جدید اشاره دارند که نقش نخبگان سیاسی و حزبی به‌عنوان افرادی که تلاش دارند که امور عمومی را از شیوه‌ها و سنت‌های گذشته جدا نمایند و اشاره نمایند که امور تخصصی‌تر شده و دائماً باید با توجه به شرایط زمانی و محیطی مورد بازبینی، آسیب‌شناسی قرار گیرد تا زمینه اتخاذ تصمیمات بر اساس اندیشه و فکر مناسب و به‌وقت فراهم آید؛ لذا نقش نخبگان حزبی در جامعه مدرن ترکیبی از هنجارهای جدید، روش، هدف و توجه به شرایط زمان و مکان است و فراتر از یک ارتباط بالابنه‌پایین در گذشته است و به تعبیر دیگر نقش سلسله‌مراتبی گذشته امروز پاسخگوی نیازهای تصمیم‌گیری نیست و ارتباط و نقش نخبگان حزبی به‌ویژه اثرگذاری دچار تحول و دگرگونی شده

است. به همین جهت نقش فکری و حرفه‌ای نخبگان سیاسی صرفاً در رابطه با یک مجموعه از بالا به پایین تعریف نمی‌شود و بستگی به تعریف خطی و ارتباط با دیگر مجموعه‌ها دارد که در نتیجه، فعالیت نخبگان سیاسی و حزبی در یک فرایند کلان و پیچیده قرار می‌گیرد و مشروعیت این نخبگان ناشی از فرایندهایی است که علم سیاست خوانده می‌شود.

در خاتمه بحث ضرورت دارد اشاره شود که شرایطی عملاً فضای مرجع واحدی برای نخبگان سیاسی و حزبی به دلیل ناکارآمدی اغلب احزاب وجود ندارد تا به وسیله آن بتوانند از طرق مسالمت‌آمیز و تعاملی بر نظام نخبه محوری و تأثیر اندیشه و فکر آنان بر تصمیمات معین و تأثیرگذار باشند؛ لیکن چنانچه چنین فضای مرجعی شکل بگیرد می‌تواند نخبگان حزبی، علمی، فکری، حرفه‌ای، نخبگان دیوانی، نخبگان سیاسی و... را در خود جمع نموده و تعامل آنان را امکان‌پذیر نماید؛ اما نتیجه منطقی فقدان مرجعیت کلان در امور نخبگان، تمایل به پراکندگی و انشقاق در مدیریت امور عمومی در حوزه کلان، احزاب، سیاست‌های محلی و... را دچار چالش می‌نمایند؛ لذا وظایف و راهکارهای کلیدی در حوزه بهره‌گیری منابع استعداد نخبگان سیاسی و حزبی عبارت است از:

- کمک به استفاده بهینه و مدیریت تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری استراتژیک منابع استعداد نخبگان؛
- مدیریت تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری فرایند جذب نخبگان سیاسی و حزبی در سطوح کلان؛
- شناخت و مدیریت تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری فرهنگ سیستمی در حوزه نخبگان سیاسی و حزبی؛
- همسوسازی نخبگان جدید با فرهنگ سیستمی در محیط کلان؛
- تجزیه و تحلیل محل فعالیت و طراحی نظام جبران خدمات نخبگان سیاسی در حوزه کلان؛
- آموزش و تلاش برای ارتقای دانش و مهارت اجرایی نخبگان حزبی خصوصاً در حوزه‌های محلی؛
- حفظ و تقویت انگیزه نخبگان سیاسی در حوزه‌های کلان و محلی؛
- ایجاد حس امنیت محل فعلیتی برای همکاران شایسته و توانمند؛
- تدوین شاخص‌های عملکردی و عملیاتی مرتبط با منابع استعداد نخبگان سیاسی در حوزه‌های کلان؛
- برنامه‌ریزی برای ارزیابی عملکرد نخبگان و حصول اطمینان از استقرار نظام ارزیابی عملکرد؛

- استقرار و توسعه سیستم اطلاعات مدیریت تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری منابع استعداد نخبگان سیاسی در حوزه‌های کلان؛

استناد به این مقاله: آرین، فر نرگس، حق‌شناس، محمد جواد، مقصودی، مجتبی. (۱۴۰۳). نقش تفکر حزبی شخصیت‌محور نخبگان حزبی بر کارآمدی احزاب سیاسی (مطالعه موردی حزب اعتماد ملی ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲)، فصلنامه علمی رهیافت انقلاب اسلامی، ۱۸(۶۷)، ۳-۱۸.

The Islamic Revolution Approach Quarterly is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

منابع و مآخذ:

- 201.
- Bauer, M. W., Allum, N., & Miller, S. (2007). "What Can We Learn from 25 Years of PUS Survey Research? Liberating and Expanding the Agenda." *Public Understanding of Science*, 16(1), 79-95. <https://doi.org/10.1177/0963662506071287>
- Bozorgmehri, M. (2010). "Application of political science based on the actual needs of the job market in Iran." *Political Science Research Journal*, 3(3), 47-68.
- Chompalov, I., & Popov, L. (2021). "Positivist Misconceptions of Science and the Search for Viable Solutions." *European Journal of Interdisciplinary Studies*, 7(1), 89-104. <https://doi.org/10.26417/867rqe28x>
- Emamjomehzadeh, S. J., Ali-Hosseini, A., Kazemi, E., & Agha-Hosseini, A. (2017). "Discourse analysis of the relationship between political theory and political action in ancient Greece." *Theoretical Politics Research*, 22(12), 185-221.
- Fatemi-Nia, M. A. (2019). "One hundred years of political culture in Iran: Meta-analysis of research from the Constitutional Revolution to the Islamic Revolution." *Strategic Studies Quarterly*, 22(86), 32-54.
- Ghafari, M., & Shariati, S. (2008). "Rentier states and the challenges of teaching and researching political science in Iran." In H. Salimi (Ed.), *Review of Political Science and International Relations Education and Research in Iran* (pp. 484-501). Tehran: Institute for Cultural and Social Studies.
- Haghighat, S. (2012). "Pathology of political science in Iran." *Strategy of Culture Journal*, 5(19), 53-78.
- Hamshahri (2022). "Why have political science books become bestsellers?" 26 October. Available at: <https://www.hamshahrionline.ir/news/715011>
- Houghton, T. (2011). "Does positivism really 'work' in the social sciences?" *E-International Relations*, 26 September. Available at: <https://www.e-ir.info/pdf/14310>
- Islami, R. (2017). "Neglecting political science puts the country at risk." *ISNA*, 3 February. Available at: <https://www.isna.ir/news/Khorasan-Razavi-143078>
- Jafari Herandi, R., & Najafi, H. (2019). "Social and political education through textbooks of Iran's second high school
- امیرآبادی، حسن (۱۳۹۰). «برنامه‌ریزی استراتژیک برای منابع استراتژیک»؛ فصلنامه دانش مدیریت دانشگاه تهران، شماره ۱۷_تابستان، صفحات ۴۴-۵۷.
- تاجیک، محمدرضا (۱۳۸۲). *تجربه بلای سیاسی در میان ایرانیان*، تهران: نشر نی.
- حفظی فرد، سامان و همکاران (۱۳۸۸). *برنامه‌ریزی استراتژیک*، چاپ اول، تهران: نشر ترمه.
- حقیقی، محمد (۱۳۸۹). «بررسی رابطه میان ویژگی‌های ساختار، سازمان و عملکرد»، پژوهش نامه مدیریت تحول (پژوهش نامه مدیریت سابق): پاییز، دوره ۲، شماره ۴، صفحات ۱۵-۳۸.
- خالصی، صادق (۱۳۹۰). «تحلیل مدل عوامل سازمانی، فردی و گروهی موثر بر توسعه نوآوری در یک ساختار»، پژوهش و توسعه فناوری، سال سوم پاییز، شماره ۵، صفحات ۱۸-۳۷.
- خرم، علی (۱۳۸۸). «ایران در چشم انداز ۱۴۰۴»، نشریه داخلی توسعه اقتصادی راهبرد یاس، شماره ۱۴ تابستان، صفحات ۲۸-۴۱.
- دانسایی فرد، علی (۱۳۸۴). *روش تحقیق*، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.
- قناتی، عباس (۱۳۹۰). «فرایند برنامه ریزی استراتژیک»، فصلنامه مدیریت دولتی مرکز آموزش مدیریت دولتی، شماره ۱۰ پاییز، صفحات ۶۲-۸۶.
- کاظمی، علی اصغر (۱۳۷۴). *سیاست سنجی، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی*.
- کاظمی، علی اصغر (۱۳۷۶). *بحران نوگرایی و فرهنگ سیاسی در ایران معاصر*، تهران: نشر قومس.
- مرتضوی، حسین (۱۳۹۰). *مدیریت نوآوری*، چاپ دوم، تهران: نشر دانشگاهی.
- Mellahi, Kamel (2011): "Failure: A critique of recent research and a proposed integrative framework", Loughborough University Business School. docplayer.net/10723665-Organizational-failure-a-critique-of-recent-research-and-a-proposed-integrative-framework.html.
- Mosca, G (1939): *The Ruling Class*, New York, Mc Graw Hill.

References (In Persian)

- Armin, A., & Safiri, K. (2019). "Conceptualizing social responsibility: From ethics to activism in modern times." *Sociological Studies*, 25(2), 691-718.
- Bagheri Dolatabadi, A. (2020). "Measuring and analyzing political awareness of the Financial Action Task Force." *Political and International Approaches*, 12(1), 173-

- Allende, C., Gano, G., Davies, S. R., & Guston, D. H. (2017). "Experiments in Engagement: Designing Public Engagement with Science and Technology for Capacity Building." *Public Understanding of Science*, 26(6), 634-649. <https://doi.org/10.1177/0963662515620970>
- Shokri, M. (2016). "Why is political science in Iran not addressing issues?" *Fararu News*, 10 July. Available at: <https://fararu.com/fa/news/280294>
- Zibakalam, S. (2008). "The Mirage of Political Science in Iran: A Study of Causes of Political Science Backwardness in Iran." In H. Salimi (Ed.), *Review of Political Science and International Relations Education and Research in Iran* (pp. 725-764). Tehran: Institute for Cultural and Social Studies.
- period." *Curriculum Studies*, 14(52), 159-184.
- Jalali-Rad, M. S., & Sepehrnia, R. (2017). "Indicators of political culture in the Islamic Republic of Iran: A macro perspective from the viewpoint of elites." *Strategic Public Policy Studies*, 7(23), 133-158.
- Kristensen, N. N., Denk, T., Olson, M., & Solhaug, T. (2021). "Introduction." In N. N. Kristensen, T. Denk, M. Olson, & T. Solhaug (Eds.), *Perspectives on Political Awareness* (pp. 1-12). Cham: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-90394-7>
- Kurata, K. (1987). "The Characteristics of Japanese Scholarly Journals; as Media for Disseminating the Research Results." *Library and Information Science*, 25(4), 81-92.
- Makhani, S. (2017). "A comparative look at political science education in the West and Iran." *Humanities Transformation*, 5(8), 98-116.
- Maqsudi, M. (2018). "Founder of the Iranian Political Science Association: Some institutions oppose the continuation of political science." *IRNA*, 5 March. Available at: <https://www.irna.ir/news/83232296>
- Maqsudi, M. (2022). "Irreconcilability in the science of politics and the institution of power: (Failing grade for political science)." *Siyasatnama*, 6(21), 45-48.
- Marsh, D., & Stoker, G. (2002). *Theories and Methods in Political Science*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Molaei, M. (2018). "The role of knowledge and political trust in predicting students' interest in political participation." *Political Knowledge Journal*, 14(1), 141-163.
- Rahmanian, M., Ghanbari, A., & Izadi-Rad, R. (2022). "Administrative corruption and legal strategies to combat it." *Modern Jurisprudence and Law Quarterly*, 3(10), 116-131.
- Rapeli, L. (2014). *The Conception of Citizen Knowledge in Democratic Theory*. New York: Palgrave Macmillan.
- Saie, A., Garakhani, M., & Momeni, F. (2012). "State and education policy in Iran from 1981 to 2009." *Social Sciences Quarterly*, 19(56), 117-166.
- Salimi, H. (2008). "Introduction." In H. Salimi (Ed.), *Review of Political Science and International Relations Education and Research in Iran* (pp. 1-10). Tehran: Institute for Cultural and Social Studies.
- Selin, C., Rawlings, K. C., de Ridder-Vignone, K., Sadowski, J., Altamirano